

גם לנשק את ידה?

או לא תקום לה?
יורם: אקום, ודאי שאקום.
דנה: הבעיה הצברית הגדולה היא ה הפרדה בין התנהגות בחברה, נימוס בכלל, והנימוס כלפי אשה. משום שבדרך כלל יכול נער להיות מנומס מאד בביתו, וה מכרים מושכים אותו כילד שקט ומנומס, אך בחברת אשה הוא לא יודע להתנהג, ויתנהג פשוט בגסות.

האם לצאת מהאוטר ולפתוח לאשה את הדלת? אני חושבת שחובה על הגבר לע שות זאת. אם האשה מרגישה צורך לעשות את הפעולות האלה בעצמה (אינני מודעת על הבאת כסא, אלא על פתיחת דלת של מכונת) היא תעשה זאת, אבל על הגבר להראות מחזה של רצון לעשות זאת, משם שעליה להרגיש שיש מישהו שדואג לה.

★ ★ ★

גילגולה של האשה

המנחה: השאלה היא אם הגבר, ה צבר, יכול לדעת איזה סוג של בחורה בדיוק נמצא בחברתו, ואם בשביל הבחורה הזאת יראה לנכון לפתוח את הדלת או לא?

דנה: אני חושבת שאפשר להבחין. ית כן שעשוי זה לא כל כך נראה. אבל בש גים הקודמות היתה נטייה לנערה הישרא לית להיראות כפיטרייה, מהסוג של הגבר, והמחמאה הכי גדולה בשבילה היתה: את טיפוס של גבר, למשל, ולא להגיד לה: את נגישה. משום שזה היה מעיד על רכות ורכוכיות.

מרגלית: אני חושבת שפשוט שעל ה נערה להתנהג כאשה. משום שאם היא נמ צאת בחברת גבר, אין לה צורך להיות גבר.

אלי: אני מבין מהדברים של דנה, ש את מבדילה בין שני סוגי נימוסים. כך, למשל בנימוסים בין גבר לאשה, את מבדיל לה בין נימוס בין סתם גבר לסתם אשה, ובין נימוסי חיזור בין גבר לאשה.

(קריאות בנינים של כל הבנות: לא, לא נכון, מה פתאום !)

אלי: כך, בכל אופן, הבנתי מדברייך. שאם גבר לוקח במכוניתו סתם אשה, הוא יכול להניח לה לפתוח את הדלת לבד, אבל אם זאת אשה שכלפיה יש לו יחס מיוחד, או שהוא מתכוון אחריה, או הוא צריך לקום ולפתוח לה את הדלת.

דנה: לא, העניין הוא שאם הוא נמצא בחברתה, הוא צריך להראות לה גיטסה של רצון טוב, שהיא רצויה בחברתו.

המנחה: האם יש לך איזה פתרון ל בעייה שהצגנו קודם: מה דמותה של האשה בחברה הישראלית? בתנועת נוער היא על האומגה, בין תנועת הנוער והצבא היא גברת מסרט אמריקאי, בצבא היא חוזרת

... (קריאות בנינים: לאומגה!)

המנחה: לאומגה או לשקיים (צחוק כללי). והחס אליה הוא שוב פעם יותר קרוב לזה שבתנועת הנוער, כשהיא יוצאת מהצבא היא חוזרת להיות דמות מסרט אמריקאי. בתנאים אלה, איך אפשר לקבוע דמות ברורה של האשה? (הפסקה בוויכוח).

★ ★ ★

האם היהודים רוחפים?

המנחה: שאלתי אותה מה דעתה אודם שירד מהארץ. שאלתי אותה מה דעתך אודם לזה. הוא אמר לי: רק דבר אחד — הצורה שהאנשים כאן נדחפים באוטובוס. והוא הסביר את זה בצורה מעמיקה מאוד. הוא אמר: הדבר הרע ביותר בארץ הוא אי היכולת המחוללת של האדם להתחשב ב זולתו. וזה דבר שמתפשט בכל שטחי ה חיים — נסיעה באוטובוס, צורת הליכה ברחוב, צורת הייבוור, נסיעה בכבישים.

אתן לכם דוגמה. קרה לי פעם דבר מאוד משעשע. נסעתי באנגליה באוטובוס לשה: התעופה, כל היושבים באוטובוס התכוננו להמריא באותו המוטוס. בהיות ישראל, הרי כשהגענו לשה: התעופה קמתי באופן אוטומטי והתחלתי ללכת במעבר. פתאום הבחנתי שצמי עובר על פני האחרים. תפסתי את עיני ואמרתי: SORRY. או אנגלי אחד פנה אלי ואמר לי באדיבות רבה מאוד: "אין דבר אדוני, תמשיך, אתה בטח ממרה!" וזה היה הדבר הכי קטלני שיכול היה להגיד באותו רגע — שהרי כולנו היינו צריכים להיכנס למטוס אחד.

גם אני עצמי כל כך רגיל למינהגיו, ש כאשר מגיע האוטובוס לתחנה, אני קם ונד חף החוצה באופן אוטומטי, וזה במידה

משתתפי הפורום בכריכה, בעת הפסקה מפגעות בבית לגערות ברחוב — וחמש לחינוך ילדים

האב יאכל במולג וסכין כפי שצריך לאכול, הילד יחקה אותם וירכוש מהם הרגלי נימוס.

★ ★ ★

שיעורינימוס בבית הספר

אברהם: לדעתי, צריך להנהיג בבית הספר העצמי שיעורי נימוס, כדי להשפיע על הרגלי הנימוס של הילדים כאשר הם עדיין קטנים וניתנים להשפעה. כך אפשר לשבור את מעגל הקסמים.

יצחק: אני רואה שיש באברהם אינו נטיה להטיל את כל התפקידים על בית הספר. יש לבית גם כן תפקידים בחינוך, וביחוד בשטח הזה.

יעקוב: יצחק מתעלם מעובדה אחת, שלא כל בית יכול להקנות לילד נימוסים. גינק למשל את עדות המורה, או בין ש הנימוס קיים ובין שהוא לא קיים, הוא אינו דומה לנימוס שאנחנו רוצים לקבל.

יצחק: אולי הנימוס שלהם יותר טוב? **יעקוב:** יכול להיות. אבל אנחנו מתכוון גים לנימוס הבינלאומי הרגיל. במדינה שיש בה עולים מ-80 ארצות, וכל אחד מביא עמו מארצו דעות אחרות לגבי נימוסים, יכול רק בית הספר היסודי למלא תפקיד, בתור מבשר נוהג נימוסים אחיד.

המנחה: אני רואה כאן בעייה אחת שכדאי שניתן את דעתנו עליה. במידה שיש מעמדות במדינה הזו, הרי כל הנוכחים כאן שייכים למעמד העליון במדינה. במדינה הזו יש עליה עקבות המעמד העליון של דנה, שאתם משתייכים אליו, הוא שיכבה די זקה היום. אני מתכוון למעמד של בני הישוב החתיק, שמבחינה כלכלית הגיעו למעמד מבוסס. מה שקורה כאן הוא: באים עולים, יש באופן לגבני חיקוי גדול של העולים החדשים ובעי הישוב החתיק — מכיון שלגביהם זה המעמד העליון. בכל מדינה ובכל חברה מנסים המעמדות השונים לחקות את המעמד הגבוה, וקורה כאן ש אנשים שאפילו באים מארצות שיש שם נימוס רב מאוד, הנה מתוך חיקוי של הנוער הצברי, מאבדים את הנימוסים שלהם אפילו בהכרה.

אתן לכם דוגמה מאוד בולטת. יש בארץ 200 אלף ערבים. הערבים הם מטבעם אחד העמים הכי מנומסים בעולם ואני רואה מסביבי, בין מכרי, ערבים רבים שרוצים להיות צברים, רוצים להתבלבל במנהגי ה חברה הצברית, והדבר הראשון שהם עושים הוא לנטוש כל זכר לנימוס. והתהליך ב ארץ הוא בדיוק בכיוון הפוך. ואני שואל את עצמי מה צריכים לעשות על מנת להוות ...

(נכנס אדם וחוצה את אולם הדיון, מקים רעש, זופק בזלזול)
 ... הנה לכם דוגמה בולטת מאוד של נימוסים ישראלים. אדם נכנס לתדר של מישהו אחר, מקים רעש. הוא לא היה מעלה על דעתו לעשות את זה בשום מקום בעולם, בלי לבקש סליחה.

קריאה: הוא לא צריך לבקש סליחה, פשוט צריך היה להחזיק את הדלת שלא תוטח ברעש.

המנחה: אני חושב שאת הנושא של הנימוסים פחות או יותר מיצינו. אינני חושב שעלינו לתת תשובות לבעיות ש התעוררו כאן. עוררנו אותם כאן, כפי שאנחנו רואים אותן, וניתן לקורא לחשוב עליהן.

אומרת לו: תעמוד בפינה. כשילד, בש גים בהן הוא מתחיל להיות עצמאי, מתחיל ללכת לבדו ברחוב או לנסוע לבד באוטו רוס, הוא נתקל ביתסם של האנשים המבוג רים, הוא רואה כיצד הם מתנהגים. הוא מבחין שהם צועקים עליו, גוערים בו. כך באוטובוס, למשל: למה אתה לא קם? הם עצמם משפיעים עליו בכיוון שלילי. הוא אומר לעצמו: אם הדוד הזה מרשה לעצמו לדחוף ולצעוק, או למה לי אסור? הרחוב הוא המקום הראשון הדוחף את הילד לחוסר נימוס!

דנה: אי אפשר להפריד בין הבית ל רחוב. כולם אומרים שבבית מחנכים לגי מוס, ואילו ברחוב הם רואים כיצד האני שים בלתי-נימוסיים. האנשים האלה גם להם יש בית, וגם להם יש ילדים, כלום אינם מתנהגים בבית בנימוס? האם הם אינם מחנכים את ילדיהם לנימוסים?

אברהם: דחקה כן. אבל המבוגרים אינם מקיימים למה שהם מחנכים. **המנחה:** זה מוביל אותנו לנקודה ה יעקבית של החיכוך הזה, שלא נגענו בה עד כה. מה כל אחד מכם חושב שצריך לעשות כדי שהמצב ישתנה?

כולנו מסכימים שיש אישביעות רצון מסוימת מהמצב הנוכחי. כולנו מסכימים שדרוש נימוס כלשהו, והחיכוך הוא רק איזה נימוס וכמה. מכיון שיש להניח שכולכם תהיו תוך עשר שנים הורים, השאלה היא: מה אתם חושבים לעשות בענין זה?

★ ★ ★

איך נחנך ילדינו?

לאה: לדעתי נימוס טוב הוא תוצאה של תברה מגובשת, של מסורת של שנים. וברור שבמדינה שאין בה חברה מגובשת, אין בה נימוס שאילוי שאוף החינוך להר ביל. הנימוסים של החברה הישראלית, או חוסר-הנימוסים, הם תוצאה של חברה ב תהליך התגבשות, ואין אנו יכולים לדרוש משהו מושלם.

המנחה: יש פה מעגל קסמים מסויים. מכיון שאנו חברה ג מגובשת, לכן אנו לא מנומסים, לכן גם הילדים שלנו יהיו לא מנומסים. מכיון שהילדים שלנו לא יהיו מנומסים, החברה לא תתגבש. איך לשבור את המעגל הזה?

לאה: עם התגבשות החברה יוצרו ני מוסים שיתאימו להלך-הרוח של תברה זו. **המנחה:** את היום בת 17, בערך. זה לא עלבון, נכון? נניח לרגע שתוך שלוש או ארבע שנים את תהיי אמא, את תיתקלי בבעייה זו בצורה מאוד מוחשית, כלומר — על מה להקפיד ועל מה לא להקפיד אצל הילך? האם, כשתשבי בחברה עם חברותיך, והילך ייכנס וירעיש, האם תתחילי להת גאות כמה שהמותק השובב שלך הוא חכם ופיקח, או שאת חושבת שצריך להקפיד ולהחמיר בשטח זה? השאלה היא על מה את חושבת צריך להקפיד, כלפי עצמנו וכלפי הילדים שלנו, כשהיית?

שמואלית: אני חושבת שצורת החינוך הפשוטה ביותר לגבי ילד היא הדוגמה. הילד בתה-החברה מחקה את הוריו, ועל יד הדוגמה האישית אפשר להקנות לו נימוסים בצורה הטובה ביותר. כאשר ה ילדים ישבו בחוג המשפחה ליד השולחן, האם תדבר והאב לא יכנס לתוך דבריה,

מסויימת אופייני לכולם, מפני שאלה הם דרכי חיינו.

אולי כל הבעיה מתחילה מכאן. אולי זה מפני שאבותינו באו מחוץ-לארץ, ממה ש קוראים "גלות". שם היו צריכים להידחק על מנת להגיע, מכיוון שהיו מיעוט ש הפולה לרעה, והיה צריך תמיד להידחק. **הצלב:** אבל אני מתנגד לדעה הזו.

היהודי בחוץ-לארץ מתנהג הרבה יותר טוב מאשר היהודי בארץ. היהודים בחוץ-לארץ מתחשבים בזה שהם יהודים ומיעוט, ש יכולים להגיד להם מלה גסה, אם יתנהגו לא בסדר. אלא מה, יש הרגשה שבארץ שלנו אנחנו חופשיים. אנחנו יכולים להתנהג כמו שאנחנו רוצים.

המנחה: זו אולי הנקודה שמובילה אותנו להסבר התופעה מדוע בארץ היתה מלכתחילה דעה קדומה נגד הנימוס. זה נבע באמת מתוך ההרגשה שחוסר-נימוס הוא חופשי. עכשיו אנחנו שואלים את עצמנו אם חוסר נימוס וחוסר התחשבות הוא חופש אמיתי?

★ ★ ★

הבית צריך לחנך!

האם אתם חושבים שבבית, כשהייתם ילדים קטנים, הנחילו לכם את הגישה ה נכונה, או בבית-הספר היסודי או התיכון? **דנה:** ובכן, כדי להיות גלוייה, אני דחקה התחנכתי בבית ששם הקפידו מאוד על הנימוס, וקיבלתי בתחלת הדרך בכל כללי הנימוס וההתנהגות בחברה. יתכן ש בכל זאת זה השפיע. אבל מחוץ לבית, כשהיינו הילדים, בינינו לבין עצמנו, לא השתמשנו בכל מה שלמדנו אותנו. יתכן שעכשיו זה מתבטא בצורה שבה אני מתנ הגה. אמנם זה חופש מסויים בתחילה, לא להתנהג בנימוס, אבל בסופו של דבר כל אחד שבע מהחופש הזה, כי החברה, בדרך כלל, אינה מקבלת אנשים המנסים להתקדם דחקה בדרך הגסה.

יצחק: אני חושב שהנימוס זה אחד ה דברים האלמנטריים, שמוכרחים ללמוד בבית. זה לא מתקידו של שום מוסד, לא של בית-הספר, ולא של המורה, ולא של שום מקום אחר.

אני, מצידו, קיבלתי חינוך לנימוסים ב בית, אפשר לומר שעברתי בבית מין בית ספר לנימוסים, אבל חוץ מהבית לא לימדו אותי דבר כזה, ואני חושב שזה צודק, כי הבית הוא המקום ששם צריך להקנות ידיעות כאלה.

שלמה: לפי דעתי, צורת הנימוסים קשורה בתקופה. בתקופתנו אנו, תקופה של מירון אחר המטרות, מבלי להתחשב כיצד משיגים את המטרות, בכל מקום מקנים לנו שעיקר הוא להשיג את המצמד, ה כסף, את החומריות, ולא מתחשבים באמצ עים שאנחנו נוקטים כדי להשיג מטרות אלה.

אברהם: כל בית נותן לבן את ה הערכים הראשונים בנימוס, מהימים הרא שונים ועד בית-הספר. אחר-כך נוטל עליו בית-הספר את התפקיד הזה.

★ ★ ★

הרחוב מקלקל את הידך

אחד הזכרונות הראשונים מבית-הספר הוא כשילד מדבר בלי רשות, או נחף, המורה